

УДК 37.014.5:37.041

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Дар'я Вороніна-Пригодій,
науковий співробітник відділу порівняльної
педагогіки Інституту педагогіки
НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0003-0545-1727>
e-mail: voronina.pryhodii@gmail.com

Анотація. Інтеграційні процеси в реформуванні загальної середньої освіти в країнах Європейського Союзу спрямовані на гармонізацію навчальних програм, розвиток інклюзивного та цифрового навчання, а також підтримку мобільності учнів і вчителів. Важливу роль відіграють освітні політики ЄС, які сприяють підвищенню якості освіти та забезпеченню рівного доступу до навчання. Водночас впровадження реформ стикається з викликами, пов'язаними з національними особливостями та фінансовими розбіжностями між країнами-членами ЄС.

Ключові слова: європейська освітня політика, освітня інтеграція, інтеграція учнів, освітні реформи, інклюзивна освіта, цифрова трансформація, мобільність учнів.

INTEGRATION PROCESSES OF REFORMING GENERAL SECONDARY EDUCATION IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Daria Voronina-Pryhodii,
Scientific Officer of the Comparative Education
Department of the Institute of Pedagogy
of the NAES of Ukraine

Abstract. Integration processes in the reform of general secondary education in the European Union are aimed at harmonising curricula, developing inclusive and digital learning, and supporting the mobility of learners and teachers. EU education policies play an important role in improving the quality of education and ensuring equal access to education.

At the same time, the implementation of reforms faces challenges due to national peculiarities and financial differences between EU member states.

Keywords: European education policy, educational integration, pupil integration, educational reforms, inclusive education, digital transformation, pupil mobility.

Освітні реформи в Європейському Союзі (ЄС) зумовлені необхідністю модернізації освітніх систем, підвищення їх доступності та забезпечення відповідності соціально-економічному ландшафту, що змінюється. ЄС створив різні стратегічні рамки, такі як Європейський освітній простір та стратегічні рамки освіти і навчання до 2030 року (European Parliamentary, 2021), щоб сприяти співпраці між країнами-членами. Ці реформи мають на меті сприяти якісній освіті, інклюзивності та цифровій трансформації, водночас вирішуючи проблеми, спричинені глобалізацією, міграцією та технологічним прогресом. Створюючи більш гармонізований підхід до загальної середньої освіти, ЄС прагне забезпечити учнів необхідними компетентностями для майбутнього працевлаштування та активної участі в житті суспільства.

Інтеграційні процеси в освіті стосуються заходів і стратегій, спрямованих на створення цілісного, інклюзивного та стандартизованого освітнього середовища в різних регіонах і країнах. У контексті освітніх реформ ЄС інтеграція передбачає узгодження навчальних програм, кваліфікацій і методик викладання з повагою до національної ідентичності та культурного розмаїття. Вона також охоплює зусилля, спрямовані на сприяння мобільності студентів і викладачів, вивченню мов і залученню вразливих груп, таких як діти мігрантів і біженців (Вороніна-Пригодій, 2024а). Ці процеси мають важливе значення для зміцнення соціальної згуртованості та забезпечення рівних можливостей для всіх учнів.

Тому важливо дослідити значення інтеграційних процесів у реформуванні загальної середньої освіти в країнах ЄС. Для цього слід зосередитись на ключових політиках, структурних змінах та викликах, пов'язаних з гармонізацією освітніх систем при збереженні національної освітньої автономії (посилання). Крім того, визначення успішних інтеграційних моделей та напрямів розвитку освіти в ЄС дозволяє підвищити якість і доступність освіти, що в кінцевому

підсумку сприятиме створенню більш уніфікованого та інноваційного європейського освітнього простору.

Освітня інтеграція в Європейському Союзі (ЄС) значною мірою зумовлена стратегічною політикою та рамковими документами, спрямованими на створення більш згуртованої та якісної системи освіти в державах-членах. Європейський освітній простір (ЄОП) має на меті забезпечити, щоб навчання, стажування та робота без кордонів стали реальністю для всіх студентів та викладачів. Крім того, такі програми, як Еразмус+, сприяють мобільності та міжнародному співробітництву, посилюючи обмін знаннями та культурним досвідом. Рамкова програма «Європейський освітній простір та стратегічні рамки освіти і навчання до 2030 року» (European Parliamentary, 2021) встановлює довгострокові цілі щодо підвищення якості освіти, справедливості та інклюзивності, сприяння навчанню впродовж життя та вирішення нових викликів у цьому секторі. Ці політики в сукупності підтримують гармонізацію та стандартизацію, поважаючи при цьому національні відмінності в освітніх системах.

Соціально-економічні та демографічні фактори також відіграють вирішальну роль у формуванні освітньої інтеграції в ЄС. Міграція, особливо приплив біженців та економічних мігрантів, створила потребу в інклюзивній освітній політиці, яка підтримує мовне розмаїття та соціальну інтеграцію. Крім того, вимоги ринку праці вимагають, щоб системи освіти були більш гнучкими і реагували на навички, необхідні в економіці, що швидко змінюється. ЄС наголошує на навчанні, що базується на компетентностях, та реформах професійно-технічної освіти для подолання розриву між освітою та працевлаштуванням (Радкевич et al., 2023). Приводячи освітні системи у відповідність до потреб ринку праці, ЄС гарантує, що студенти будуть краще підготовлені до кар'єрних можливостей у різних країнах-членах.

Технологічний прогрес і цифрова трансформація змінюють освіту, слугуючи ключовими факторами інтеграції в межах ЄС. Впровадження цифрових навчальних платформ, штучного інтелекту та інструментів віртуальної співпраці дозволяє студентам і викладачам більш ефективно брати участь у транскордонному освітньому досвіді. Програми онлайн-навчання та гібридні моделі освіти забезпечують рівний доступ до якісної освіти, особливо у віддалених та неблагополучних районах. Крім того, Європейський план дій з цифрової освіти сприяє розвитку цифрової грамотності та підтримує

розробку інноваційних методик викладання, гарантуючи, що всі учні набувають необхідних навичок для цифрової епохи (European Commission, 2020).

Спільний вплив політичних рамок, соціально-економічної динаміки та технологічного прогресу посилює прихильність ЄС до освітньої інтеграції. Вирішуючи проблеми, пов'язані з мобільністю, вирівнюванням робочої сили та цифровою трансформацією, ЄС працює над створенням більш інклюзивної та адаптивної системи освіти. Оскільки ці фактори продовжують розвиватися, вони формуватимуть майбутнє загальної середньої освіти, сприяючи співпраці та рівним можливостям для учнів по всій Європі.

Структурні реформи в загальній середній освіті в ЄС зосереджені на гармонізації навчальних програм і результатів навчання для створення більш уніфікованої та порівнянної системи освіти в державах-членах. Зусилля з узгодження освітніх стандартів гарантують, що учні набувають однакових компетенцій, незалежно від країни навчання, що сприяє мобільності та академічному визнанню через кордони. Європейська рамка кваліфікацій та Болонський процес відіграють вирішальну роль у стандартизації результатів навчання та сприянні прозорості освітніх досягнень. Сприяючи виробленню спільних керівних принципів розробки навчальних програм, ці реформи допомагають подолати розбіжності між різними національними системами, зберігаючи при цьому гнучкість, необхідну країнам для збереження своєї освітньої ідентичності (Lokshyna et al., 2021).

Іншим ключовим аспектом структурних реформ є перехід до навчання та оцінювання на основі компетентностей, що надає пріоритет практичним навичкам, критичному мисленню та адаптивності, а не зазубрюванню. Такий підхід відповідає вимогам ринку праці ЄС і готує учнів до навчання впродовж усього життя. Крім того, багатомовна освіта та інклюзивна мовна політика сприяють мобільності та соціальній інтеграції студентів. Сприяння ранньому вивченню мов, двомовним програмам і визнанню мовного розмаїття допомагає учням набути міцних комунікативних навичок, необхідних для транскордонної співпраці. Ці реформи в сукупності сприяють створенню більш гнучкої та інклюзивної системи освіти, надаючи учням компетенції, необхідні для особистого та професійного успіху в глобалізованій Європі.

Забезпечення інклюзивності та справедливості в освітній інтеграції є ключовим пріоритетом для ЄС, особливо у відповідь на зростаючу міграцію та демографічні зміни. Інтеграція дітей мігрантів і біженців у шкільні системи вимагає цілеспрямованої політики, спрямованої на подолання мовних бар'єрів, культурну адаптацію та доступ до якісної освіти. Багато країн ЄС запровадили підготовчі класи, програми мовної підтримки та ініціативи наставництва, щоб полегшити інтеграцію новоприбулих учнів. Крім того, системи міжкультурної освіти сприяють взаєморозумінню та різноманітності, допомагаючи створити більш інклюзивне навчальне середовище, яке сприяє соціальній згуртованості та рівним можливостям для всіх учнів (Вороніна-Пригодій, 2024b).

Окрім інтеграції мігрантів, стратегії інклюзивного навчання спрямовані на підтримку учнів з інвалідністю та особливими освітніми потребами. ЄС підтримує політику, яка заохочує загальний доступ до освіти через індивідуальні навчальні плани, допоміжні технології та підготовку вчителів з інклюзивної педагогіки. Водночас зусилля, спрямовані на зменшення освітньої нерівності між країнами-членами, зосереджені на подоланні регіональної нерівності у фінансуванні, інфраструктурі та кваліфікації вчителів. Інвестуючи в школи з низькою успішністю та сприяючи співпраці між навчальними закладами, ЄС прагне забезпечити всім учням, незалежно від їхнього походження чи місця проживання, доступ до якісної освіти (Шпарик, 2024). Ці ініціативи сприяють створенню більш справедливої та інтегрованої європейської системи освіти, де різноманітність сприймається як сильна сторона.

Цифровізація відіграє вирішальну роль у просуванні освітньої інтеграції в ЄС, уможливорюючи транскордонну співпрацю, розширюючи доступ до навчання та підвищуючи цифрові компетенції. Цифрові інструменти, такі як віртуальні класи, хмарні навчальні середовища та освітні платформи на основі штучного інтелекту, сприяють мобільності студентів і викладачів, дозволяючи безперешкодно брати участь у міжнародних програмах незалежно від географічного розташування (Гуржій et al., 2023). Платформи електронного навчання та гібридні моделі навчання надають гнучкі, інклюзивні освітні можливості, заповнюючи прогалини для студентів у віддалених районах та забезпечуючи безперервність під час збоїв, таких як пандемія COVID-19. Крім того, План дій ЄС з цифрової освіти сприяє розвитку цифрових компетенцій як для учнів, так і для

викладачів, забезпечуючи їх необхідними навичками для навігації в сучасному технологічному ландшафті. Використовуючи цифрову трансформацію, країни ЄС підвищують доступність, ефективність та інклюзивність своїх освітніх систем, сприяючи глибшій інтеграції між різними навчальними середовищами (Bittner et al., 2022).

Скандинавська модель інклюзивної освіти, особливо у Фінляндії та Швеції, широко розглядається як еталон освітньої інтеграції. Ці країни наголошують на рівному доступі до якісної освіти, індивідуальних підходах до навчання та потужних системах підтримки учнів з різним походженням, включаючи мігрантів та учнів з особливими освітніми потребами. Загальноосвітня шкільна система Фінляндії сприяє рівності, уникаючи раннього відбору учнів і надаючи безкоштовне харчування, медичне обслуговування та консультаційні послуги (OECD, 2022). У Швеції впроваджено спеціалізовані програми мовної підтримки для дітей мігрантів, щоб забезпечити їхню безперешкодну інтеграцію в загальноосвітній простір. Обидві країни надають пріоритет підготовці вчителів з інклюзивної педагогіки, забезпечуючи їх належним чином підготовленими для роботи з різноманітними класами (Bunar, 2017). Ці заходи сприяють високій успішності учнів і міцній соціальній згуртованості, що робить скандинавську модель успішним прикладом реформ, орієнтованих на інтеграцію.

Ще однією важливою інтеграційною моделлю є німецька система дуальної освіти, яка поєднує теоретичне навчання з практичною підготовкою через стажування. Ця система виявилася дуже ефективною у підготовці студентів до ринку праці і була адаптована в кількох країнах ЄС, зокрема в Австрії та Німеччині. Тісно пов'язуючи професійну освіту з потребами промисловості, дуальна система забезпечує плавний перехід від навчання до роботи (Voronina-Pryhodii, 2023). У Південній Європі багатомовна освіта відіграє вирішальну роль у сприянні інтеграції, особливо в таких лінгвістично різноманітних регіонах, як Іспанія та Італія. Ці країни впроваджують двомовні програми та програми занурення, які сприяють оволодінню як державною, так і регіональними мовами, підтримуючи культурне розмаїття і водночас розвиваючи комунікативні навички (Korbek & Wolf, 2020). У сукупності ці тематичні дослідження ілюструють різноманітні стратегії, які використовують країни-члени ЄС для досягнення ефективної освітньої інтеграції, поважаючи при цьому свої унікальні освітні традиції та суспільні потреби.

Незважаючи на значний прогрес, освітня інтеграція в ЄС стикається з низкою проблем, серед яких нерівність у фінансуванні, відмінності в навчальних програмах і різний рівень цифрової інфраструктури в країнах-членах. Головною перешкодою залишається національний опір гармонізації, оскільки освітня політика глибоко вкорінена в культурних та історичних традиціях, що ускладнює повну стандартизацію. Крім того, прогалини в реалізації політики та нерівний доступ до ресурсів перешкоджають зусиллям зі створення справді інклюзивної та справедливої системи освіти. Щоб вирішити ці проблеми, ЄС повинен посилити співпрацю між країнами-членами, інвестувати в цифрову та багатомовну освіту, а також просувати гнучкі рамки, які поважають національне розмаїття, забезпечуючи при цьому спільні результати навчання. Майбутні реформи мають бути спрямовані на підвищення кваліфікації вчителів, розширення програм мобільності студентів та використання технологій для створення більш взаємопов'язаного та стійкого освітнього простору в Європі (Локшина, 2024).

Отже, інтеграція загальної середньої освіти в ЄС зумовлена стратегічною політикою, соціально-економічними факторами та технологічними досягненнями, спрямованими на створення більш інклюзивного та гармонізованого освітнього простору. Успішні реформи, такі як скандинавська модель інклюзивної освіти, дуальна система в Австрії та Німеччині та багатомовні підходи в Південній Європі, висвітлюють різноманітні стратегії досягнення освітньої рівності та мобільності. Однак такі виклики, як прогалини в політиці, національний опір і нерівність у ресурсах, залишаються значними перешкодами на шляху до повної інтеграції. Для політиків, освітян і дослідників вирішення цих проблем вимагає постійної співпраці, інвестицій у цифрову та лінгвістичну освіту, а також розробки гнучких рамок, що забезпечують баланс між стандартизацією та національною автономією. Рухаючись уперед, ЄС має надавати пріоритет інноваціям, інклюзивності та адаптивності, щоб побудувати систему освіти, яка забезпечить учнів навичками, необхідними для динамічного, взаємопов'язаного світу.

Список посилань

European Parliamentary. (2021). *The European Education Area and the 2030 strategic framework for education and training* (Briefing No.

EPRS_BRI(2021)690630).

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)690630](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)690630)

Вороніна-Пригодій, Д. (2024а). Інтеграційні процеси у середній освіті країн Європейського Союзу: прогрес у досягненні показників Європейського освітнього простору. *Український педагогічний журнал*, (4), 41–56. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-4-41-56>

Гуржій, А., Радкевич, В., & Пригодій, М. (2023). Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців із використанням віртуальних навчальних комплексів. *Нові технології навчання*, (97), 42–50. <https://doi.org/10.52256/2710-3560.97.2023.97.05>

Радкевич, В. О., Попова, В. В., Джурило, А. П., & Вороніна-Пригодій, Д. А. (2023). *Зарубіжний досвід розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання: практичний посібник* (В. О. Радкевич, ред.). Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-02-8/2023>

European Commission. (2020). *Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Digital Education Action Plan 2021-2027. Resetting education and training for the digital age*. SWD(2020) 209 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0624>

Lokshyna, O. I., Dzhurylo, A. P., Glushko, O. Z., & Shparyk, O. M. (2021). Secondary education reform priorities under globalisation: the case of Ukraine in comparison with China, Germany and Poland. *SHS Web of Conferences*, 104, 01004. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110401004>

Вороніна-Пригодій, Д. А. (2024b). Інтеграція як інструмент гармонізації освіти та соціальної інклюзії в Європейському Союзі. *Інноваційна професійна освіта*, 7(20), 26–33. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743992>

Шпарик, О. (2024). Інтеграція шкільних систем у Європейському Союзі: сучасні тенденції. *Український Педагогічний журнал*, (3), 41–51. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-3-41-51>

Bittner, B., Kovács, T., & Nábrádi, A. (2025). The Integration of Digital Technologies in the European Union based on the DESI Index. *ENTRENOVA – ENTERprise REsearch InNOVAtion*, 8(1), 337–349. <https://doi.org/10.54820/entrenova-2022-0029>

OECD. (2022). *Finland's Right to Learn Programme: Achieving equity and quality in education* (Education Policy Perspectives №. 61).

OECD

Publishing.

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/09/fi-nland-s-right-to-learn-programme_58de2f6c/65eff23e-en.pdf

Bunar, N. (2017). *Migration and education in Sweden: Integration of migrants in the Swedish school education and higher education systems* (NESET II ad hoc question No. 3/2017). Publications Office of the European Union. <https://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2019/06/Migration-and-Education-in-Sweden.pdf>

Voronina-Pryhodii, D. (2023). Particularities of psychological and pedagogical training of vocational educational institutions teachers in Germany. *Professional Pedagogics*, 2(27), 175–182. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.27.175-182>

Korbek, G., & Wolf, J. (2020). Teaching perspectives on CLIL in different educational contexts: Italy, Spain and Turkey. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 83, 207–215. <https://doi.org/10.15405/epicepsy.20111.23>

Локшина, О. (2024). Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. *Український Педагогічний журнал*, (2), 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>

— 90 —

УДК 377:37.014.5

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ГРАНТИ

Іванна Санкевич,
Викладачка ДНЗ «Полонський
агропромисловий центр професійної освіти»,
e-mail: ivanna.sankevuch@gmail.com

Анотація. У статті розглядається питання міжнародної співпраці в розвитку професійної освіти України через залучення європейських грантових програм. Проаналізовано можливості, які надають європейські фонди та організації для модернізації професійно-